

The background of the entire page is a photograph of a sunset or sunrise. The sun is a large, bright, glowing orb in the upper left, casting a long, shimmering path of light across the water's surface. The sky is a mix of deep orange, red, and dark brown. In the center of the water, there is a dark, jagged rock formation. The overall mood is serene and contemplative.

Ebu-Mus'ab Rijad
ibn-Abdurrahman el-Hakil

kako se
ZAHVALJIVATI
na
BLAGODATIMA

Naslov originala:

كيف نشكر النعم

KEJFE NEŠKURE EN-NI 'ME

KAKO SE ZAHVALJIVATI NA BLAGODATIMA

**Ebu Mus'ab Rijad ibn Abdurrahman
el-Hakil**

Prijevod i adaptacija:
Abdussamed Kalabić

Sarajevo, 2002. god.

Kaže Allah Uzvišeni:

I kad je Gospodar vaš objavio: 'Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati; budete li nezahvalni, kazna Moja doista će bolna biti. (Ibrahim, 7.)

UMJESTO PREDGOVORA

Slavljen je Allah, čijom se blagodati upotpunjuju dobra djela, i neka je Njegov mir i blagoslov posljednjem poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi we sellem, njegovoj časnoj porodici i ashabima.

Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti, i zahvaljujte Mi, i na blagodatima Mojim nemojte neblagodarni biti! (El-Bekare, 152.)

Poštovani čitaoci,

Pametnom Allahovom robu dovoljno je da uputi letimičan pogled na Univerzum, koji je oko njega, a i u samoga sebe, pa da se u njegovu srcu rodi iskreno ubjeđenje da ga okružuje čudesni svijet satkan od bezbroj darova kojima njegov Gospodar obasipa Svoja stvorenja.

Sve svjedoči da Kosmos, čiji smo nerazdvojni dio, ima svog Plemenitog Stvoritelja, čija milost sve obuhvaća.

Ono što On traži od Svoga roba jest to da se on ne oholi i ne okreće od Izvora ovih blagodati i Njegova puta, kojim je On Zadovoljan da njime hode Njegovi robovi. Sve što On traži jest to da rob poštuje Njegove granice postupajući po Njegovim naredbama i kloneći se onoga što je On zabranio.

To je, upravo, istinski smisao i značenje zahvalnosti koja je tražena od sinova i kćerki Ademovih, alejhi selam, iako ona, zasigurno, ne može parirati beskonačnom broju blagodati kojima su oni obasuti, ali ju je Allah, dželle šanuhu, rahmetom Svojim, učinio dostatnom da bude uzrokom obasipanja Njegovom milošću i spasenjem na Dan Presude. Sve ostalo je put u propast.

Zato mi čini posebnu čast da bosansko-hercegovačkom čitateljstvu predstavim brošuru: "Kako se zahvaljivati na Allahovim blagodatima", saudijskog autora Ebu Mus'aba Rijada ibn Abdurrahmana el-Hakila.

Ovo je, možda po broju stranica, skromno štivo, ali je, kad se sagleda sadržaj, zaista dragocjeno. Posebno ako uzmemo u obzir da se ono pojavljuje u sredini u kojoj sve više nedostaje zahvalnosti prema Gospodaru svjetova i stida od Njega.

Da nas Allah učini od zahvalnih Njegovih robova, uvede nas Svojom milošću u Džennet Firdevs i da našeg vrijednog prevodioca nagradi najljepšom nagradom za učinjeno djelo.

Prof. Adnan Karadža

UVOD

Allahu pripada zahvalnost, Njega hvalimo i od Njega pomoć i oprost tražimo. Utječemo se Allahu od zla naših djela. Koga Allah uputi - niko ga u zabludu ne može odvesti, a koga ostavi u zabludi - takvome nema uputitelja. Svjedočim da nema boga osim Allaha; On nema sudruga. I svjedočim da je Muhammed, sallallahu alejhi we sellem, Njegov rob i poslanik.

O vjernici, bojte se Allaha onako kako Ga se treba bojati i umirite samo kao muslimani.
(Ali 'Imran, 102.).

O ljudi, bojte se Gospodara svoga, Koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao, i Allaha se bojte - s imenom čijim jedni druge molite - i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, nad vama bdi. (En-Nisa', 1.)

O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehе vam vaše oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude

pokoravao, postići će ono što bude želio.
(El-Ahzab, 70.)

Zaista je najistinitiji govor Allahova Knjiga, a najbolja uputa je uputa Poslanika, sallallahu alejhi we sellem. Najgore stvari su novine u vjeri, a svaka novina je novotarija, a svaka novotarija je zabluda, a svaka zabluda odvodi u vatru.

Kaže Allah Uzvišeni:

Ako vi budete brojali Allahove blagodati, nećete ih nabrojati. (En-Nahl, 18.)

Voljeni brate, sestro muslimanko,

Zaista su Allahove blagodati prema nama mnogobrojne, a najveća i najvažnija je blagodat islama⁵, a zatim ostale blagodati poput zdravlja, oprosta, zaštite, sigurnosti, imetka, porodice, potomaka, slobodnog vremena itd.

Pa šta je naša obaveza u zamjenu za te blagodati?!

⁵ Rekao je jedan jevrej Omeru, radijallahu 'anh: Vi čitate ajet čiji bismo mi dan - na koji je objavljen, da je objavljen nama - uzeli za praznik, pa je Omer, radijallahu 'anh, rekao: Ja zaista znam zašto je objavljen i gdje je objavljen. To su riječi Uzvišenog Allaha: *Danas sam vam vašu vjeru usavršio i blagodat svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam Islam bude vjera.* ("Sahihu-l-Buhari", sa Fethom, br. 4.202, Ibn Kesirov "Tefsir" 60./6.)

TAKO SE NE ZAHVALJUJE NA BLAGODATIMA

Ako razmislimo o stanju muslimana, naići ćemo - na našu veliku žalost - naružnu sliku uzvrćanja na te blagodati, a koje su u suprotnosti sa Allahovim zakonom:

- poput ljudi koji te blagodati pripisuju drugom, mimo Allaha Uzvišenog,
- ili onih koji uzvrćaju na njih grijehom i neposlušnošću,
- ili onih u kojima te blagodati uzrokuju zanesenost, oholost i uzdizanje nad onima koji su uskraćeni za te blagodati,
- ili onih koji ne izvršavaju svoje obaveze spram Allaha Uzvišenog.

Iz ovoga se nazire važnost teme za koju se može reći da je pola imana - **a to je zahvalnost**.

Iman (vjerovanje) je, u biti, strpljivost i zahvalnost. Rob se nalazi između te dvije stvari, kao što stoji u Muslimovom *Sahihu*:

“Čudno li je stanje vjernika. Zaista, u svakom stanju je njemu dobro. A nije tako ni sa kim drugim osim sa vjernikom. Ako ga zadesi kakvo dobro, bude zahvalan i bude mu dobro, a ako ga zadesi kakvo zlo, strpi se, pa mu opet bude dobro.” (Rezimirani Muslimov “Sahih”, 2.092)

O Allahov robe, važnost ove poslanice se krije u tome da te potakne da ne budeš od onih za koje kaže Allah Uzvišeni:

*Oni priznaju da je blagodat od Allaha, pa je poslije poriču.*² (En-Nahl, 83.)

Šta je zahvalnost? Kakva je to važnost i položaj zahvalnosti? Koji su njeni temelji i stubovi? Kakva je istinska zahvalnost Allahu i zašto smo nemarni u zahvalnosti?

Veoma važno pitanje, sa kojim ćemo završiti ovu poslanicu, a u čemu će biti odgovor na nedoumice koje su često izazvane njime, jest: **Pretvore li se blagodati ponekad u kaznu i osvetu? Kad i kako to biva?**

² Bilježi imam Muhammed ibn Abdulvehhab; poglavlje u knjizi “Et-Tevhid”, sa naslovom “O govoru Uzvišenog”: ‘Oni priznaju da je blagodat od Allaha, pa je poslije poriču’. Pogledaj i potraži njegovo objašnjenje u knjizi “Tejsiru-l-Azizi-l-Hamid” (izd. “Ul-Mektebu-l-Islami” str. 582.), jer je zaista važno!?

Ovo su samo neka pitanja na kojima ćemo zastati, uz Allahovu dozvolu, obrađujući ovu temu.

Molim Allaha da nam omogući da Mu zahvaljujemo kako to i dolikuje, a On sve čuje i prima dove.

ZAHVALNOST I VAŽNOST ZAHVALE

PRVO:

Šta znači pojam “zahvalnost”?

Zahvalnost jezički znači: spoznaja dobročinstva i njegovo širenje.³

U islamskoj terminologiji zahvalnost je **zahvaljivanje Onom ko ti je dao blagodati** na način koji rezultira pokornošću Njemu.⁴

DRUGO:

Važnost i položaj zahvalnosti

Voljeni brate, sestro muslimanko,

Navest ćemo nekoliko ajeta koji objašnjavaju važnost ove teme. Ajeti i hadisi o ovoj temi su mnogobrojni.

³ “El-Kamusu-l-Muhit”, str. 537.

⁴ Postoji više definicija zahvalnosti. Pogledaj: “El-Medaridž” 2/254.-257., “Mev’izatu-l-Mu’minin” od El-Kasimija, str. 420.-421., “Muhtesar Minhadži-l-Kasidin”, str. 277 i “El-Fetava”, 14/310.-311. i 11/133.-135. itd.

Zahvalnost je **prva naredba** koju je Allah, dželle šanuhu, učinio kao dužnost čovjeku nakon što dostigne zrelost. Naredio je zahvalnost Njemu, a zatim roditeljima.

Kaže Uzvišeni:

Mi smo čovjeku naredili da bude poslušan roditeljima svojim; majka ga nosi, a njeno zdravlje trpi i odbija ga u toku dvije godine. Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni ćete se svi vratiti. (Lukman, 14.)

Obavijestio nas je da je **Njegovo zadovoljstvo** u zahvaljivanju Njemu:

...a zadovoljan je vama ako budete zahvalni. (Ez-Zumer, 7.)

Učinio je zahvaljivanje ciljem Svojih robova: *“da biste bili zahvalni”*

Naredio nam je zahvalnost **da bi učvrstio našu bit robovanja Njemu:**

...i budite zahvalni, ta vi se samo Njemu klanjate. (El-Bekare, 172.)

Pohvalio je Svoga prijatelja Ibrahima, alejhi selam:

...nije druge smatrao Allahu ravnim. I bio je zahvalan na blagodatima. (En-Nahl, 120.-121.)

Pohvalio je Nuha, alejhi selam, riječima:

On je, doista, bio rob zahvalni. ⁵ (El-Isra', 3.)

U Kur'anu se navode Sulejmanove, alejhi selam, riječi:

Gospodaru moj, omogući mi da budem zahvalan na blagodati Tvojoj, koju si ukazao meni i roditeljima mojim, i da činim dobra djela na zadovoljstvo Tvoje, i uvedi me, milošću Svojom među robove Svoje. (En-Neml, 19.)

Kaže Uzvišeni o porodici Davudovoj:

Trudite se i budite zahvalni, o čeljadi Davudova! A malo je zahvalnih među robovima Mojim. (Sebe', 13.)

Blagoslovio je Allah zahvalne riječima:

A zar Allah ne poznaje one koji su zahvalni?! (El-Enam, 53.).

Uzvišeni Allah kaže:

I sigurno ćemo nagraditi zahvalne. (Ali 'Imran, 145.).

⁵ Neko od selefi-saliha reče: "Nazvan je Nuh, alejhi selam, zahvalnim robom zato što nije obukao novo, niti je jeo hranu, niti je putovao, a da nije zahvaljivao Allahu, dželle šanuhu." (pogledaj, Ibn Ebi Dun'ja: "Eš-Šukr", sa brojevima 14, 202, 203, 204, 124 i 125)

I objasnio je da je **povećanje imana i blagodati vezano za zahvalnost:**

Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati. (Ibrahim, 7.)

Obavijestio nas je Uzvišeni da je nezahvalnost suprotna zahvalnosti i upozorio nas je na nezahvalnost riječima:

Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti, i zahvaljujte Mi, i na blagodatima Mojim nemojte neblagodarni biti! (El-Bekare, 152.)

Objašnjava Allah da neće kazniti zahvalne vjernike, kad kaže:

Zašto bi vas Allah kažnjavao ako budete zahvaljivali i vjerovali? Allah je Blagodaran i Sveznajući. (En-Nisa', 147.)

Stvorio je Allah Uzvišeni dvije skupine ljudi, nema drugih mimo njih:

Mi mu na Pravi put ukazujemo, a njegovo je hoće li zahvalan ili nezahvalan biti. (El-Insan – Ed-Dehr, 3.)

Ukorio je Allah **nezahvalne**, one koji se ne zahvaljuju na blagodatima:

Čovjek je, zaista, Gospodaru svome nezahvalan. (El-Adijat, 6.)

Kaže Hasan el-Basri, tumačeći ajet:

“On broji nedaće, a zaboravlja blagodati.”⁶

“Da se istakne veličina i značaj **zahvalnosti**, dosta bi bilo reći **da je zahvalnost od Allahovih imena i svojstava**; Uzvišen neka je On”.

I, na kraju, razmisli, **voljeni brate**, o ovom ajetu:

Ko je zahvalan, čini to u svoju korist, a ko je nezahvalan - pa Allah je, zaista, neovisan i hvale dostojan. (Lukman, 13.)

A što se tiče **hadisa**, njih je mnogo, a zadovoljit ćemo se spominjanjem samo nekih:

1. Riječi Poslanika, sallallahu alejhi we sellem, Muazu, radijallahu ‘anhu:

“Ja te zaista volim, Muaze!” “Pa sam - kaže Muaz, radijallahu ‘anhu - rekao: ‘I ja tebe volim, Allahov Poslaniče!’ A Poslanik, sallallahu alejhi we sellem, reče: “Pa, nemoj onda izostavljati da kažeš u svakom namazu: ‘Allahu moj, pomози mi

⁶ Ibn el-Kajjim: “‘Iddetu-s-Sabirin ve Zehiretu š-Šakirin”, str. 124.

i Ibn Ebi Dun’ja: “Fš-Šukr”, str. 94. Kaže Ibn Ebi Dun’ja:

“Mahmud el-Verrak nam je izrekao stihove:

O ti koji nepravdu činiš,

ona se vrati onom ko je učini.

Do kada? O do kad na nedaće

da žališ se, a blagodati zaboravljaš?”

da istrajem u spominjanju Tebe, u zahvalnosti prema Tebi, te u lijepom robovanju Tebi” (“Sahih Suneni-n-Nesa’i”, 1.236.).

A u rivajetu Ebu Hurejre, radijallahu ‘anhū:

“O ljudi, volite li se truditi u svojim dovama, recite: ‘Allahu naš, pomozi nam da ustrajemo u zahvalnosti Tebi, u spominjanju Tebe, te u lijepom robovanju Tebi’” (Sahihu-l-Džami’, 81.).

2. Riječi Poslanika, sallallahu alejhi we sellem, koje prenose Buhari i Muslim, kad su mu stopala oticala od dužine stajanja na noćnom namazu, pa mu je rečeno:

“Zar ti radiš ovo, a tebi su oprošteni i prošli i budući grijesi?!”, pa je odgovorio: “Zar da ne budem zahvalan rob?”

3. I riječi Resulullahove, sallallahu alejhi we sellem:

“Neka nastoji svaki od vas da mu sree bude zahvalno, a da mu jezik što više zikri.” (hadis prenose Tirmizi i Ibn Madže, a Albani ga je ocijenio kao sahih; u djelu: “Sahih Ibn Madže”, 1.505)

4. A Muslim bilježi:

“Zaista je Allah zadovoljan robom koji jede pa zahvali na toj hrani i pije pa zahvali na tom piću.”

Kako je divna nagrada za tvoje pohvaljivanje Allaha, dželle šanuhu, i zahvaljivanje Njemu iskreno od srca! **U tome je zadovoljstvo Allahovo.** To je najveća vrsta nagrade.

A i malo naklonosti Allahove veće je od svega toga; to će doista uspjeh biti. (Et-Tevbe, 72.)

Molimo Allaha za Njegove blagodati.

Radi svega ovoga – **značaja zahvaljivanja i uzvišenosti Njegova položaja** - teži prokleti Iblis odvojiti ljude od zahvalnosti, kao što nas je i obavijestio Uzvišeni o njemu:

Pa ću im i sprijeda i straga, i zdesna i s lijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti. (El-A'raf, 17.)

Molimo Allaha za mir i oprost.

KAZNA ZA PORICATELJE

Što se tiče kazne za onoga ko poriče blagodati i niječe ih, ne zahvaljujući Gospodaru svome na njima, zadovoljit ćemo se spominjanjem dviju skupina ajeta kao **pouku i savjet** onome ko ima srce, želi slušati i svjedočiti.

Što se tiče prve, to je govor Allaha Uzvišenog:

Stanovnici Sabe su imali dokaz u mjestu u kom su živjeli: vrtove, zdesna i s lijeva. Jedite hranu Gospodara svoga i budite Mu zahvalni; kakav divan kraj i Gospodar Koji prašta! Ali, oni su nezahvalni postali, pa smo na njih poplavu pustili, nastalu popuštanjem brana, i zamijenili im njihove vrtove drugim vrtovima sa plodovima gorkim i tamariskom i neznatnim lotosom divljim. Kaznili smo ih tako zato što su bili nezahvalni, a da li mi kažnjavamo ikog drugog do nevjernika, nezahvalnika?! (Sebe, 15.-17.).

A druga je:

Allah navodi kao primjer grad, siguran i spokojan, kojem je u obilju dolazila hrana sa svih strana, a koji je nezahvalan na Allahovim

blagodatima bio, pa mu je Allah zbog onoga što je radio dao da iskusi i glad i strah.
(En-Nahl, 112.)

Komentar nije potreban.⁷

TREĆE:

Temelji zahvalnosti i njeni stubovi:

Što se tiče temelja, njih je pet, kao što je spomenuo Ibn el-Kajjim⁸. Ukratko, to su:

1. Tvoje pokoravanje Onome Koji daruje blagodati, Allahu, dželle šanuhu.

2. Ljubav prema Onome Koji daruje blagodati; rekao je Ebu Sulejman el-Vasiti: "Spoznavaja blagodati uzrokuje ljubav prema Allahu Uzvišenom".⁹

3. Tvoje priznanje da su blagodati samo od Njega Jedinog:

Od Allaha je svaka blagodat koju uživate.
(En-Nahl, 53.)

⁷ Mnogo je ajeta i hadisa u kojima se spominju minuli narodi. Šta je Allah učinio sa njima? Kako ih je kaznio kad su zanijekali i bili nezahvalni na blagodatima? Pročitaj ih i razmisli o njima! A sretan li je onaj ko nađe pouku u drugome!

⁸ "Medaridžu-s-salikin", 2/258

⁹ Ibn Ebi Dun'ja: "Eš-Šukr", br. 21

4. Hvaljenje Allaha, dželle šanuhu, spominjući blagodati:

I o blagodati Gospodara svoga kazuj. (Ed-Duha, 11.)

5. Da koristimo te blagodati i potčinimo ih pokornosti Njemu i da ne činimo grijeha iskorištavajući ih. Neko od selefi-saliha reče: “Zahvalnost je ostavljanje grijehenja”¹⁰, kao što neko od njih reče: “Zahvalnost je da ne koristiš nešto od Allahovih blagodati za nepokornost Njemu”.

Tri su stuba na kojima počiva upotpunjenje zahvalnosti:

1. Tvoje priznanje Allahovih blagodati i ljubav spram Allaha Uzvišenog – ovo je ono što nazivamo **zahvalnošću srca**.

2. Hvaljenje Allaha Uzvišenog spominjući blagodati i zahvaljivanje Njemu na njima – ovo nazivamo **zahvalnošću jezika**.

3. Potpomaganje blagodatima na putu sticanja Njegova zadovoljstva – ovo je **zahvalnost tijela**.

Znači, neophodno je ostvariti zahvalnost srca, jezika i tijela, zajedno.

¹⁰ Ibn Ebi Dun'ja: “Eš-Šukr”, br. 19 i 41

Dakle, zahvalnost je spoznaja Allahove blagodati, njeno prihvaćanje, njen spomen, hvaljenje Allaha radi njih i zahvaljivanje na njima te nepripisivanje porijekla tih blagodati nekom drugom osim Allahu, dželle šanuhu.

Zahvalnost je ostavljanje griješenja.

Zahvalnost je da koristimo te blagodati na putu sticanja Allahova zadovoljstva i da ih potčinimo u cilju pokornosti Njemu.

ZAHVALNOST HASANA EL-BASRIJA

Hasan el-Basri bi, kad bi počinjao govor, rekao:

“Hvala Allahu. Gospodaru naš, Tebi hvala zato što si nas stvorio, opskrbio, uputio, podučio, spasio i otklonio od nas nevolje. Tebi hvala na Islamu i Kur'anu. Tebi hvala na porodici, imetku i zdravlju. Hvala Ti što si nam potčinio neprijatelje, pružio nam blagodati, dao sigurnost nama, ujedinio naše skupine i učinio dobrim zdravlje naše.

Gospodaru naš, sve što smo tražili od Tebe, Ti si nam to dao, pa je Tebi velika hvala na tome. Tebi je hvala na svim blagodatima koje si nam dao prije i sada, tajno ili javno, posebno ili zajedno, u prisustvu ili odsustvu. Tebe hvalimo dok ne budeš nama zadovoljan i Tebi je hvala kad budeš nama zadovoljan” (prenose Ibn Ebi Dun'ja i drugi sa svojim senedima od Hasana el-Basrija).

Rekao je Ibn Ebi Dun'ja: “Mahmud el-Verrak nam je izrecitirao stihove:

Ako je zahvalnost Allahu na daru blagodat,
Dužnost mi je i na njoj Njemu zahvaliti.
Do zahvalnosti se ne stiže drukčije osim
dobrotom Njegovom,

Pa i da se oduže dani života i godine.
Kad te sreća zadesi, radost sve oboji,
A kad zlo pogodi, sa strpljenjem je nagrada.
Svako od njih dvoje blagodat je Njegova,
Mašta, kopno i more za nju su preuski.

Bolje i sadržajnije od ovih stihova su riječi Poslanika, sallallahu alejhi we sellem, čiji se govor odlikovao rječitošću:

“Bože moj, ova blagodat što je osvanula sa mnom ili sa nekim od Tvojih stvorenja jest od Tebe Jedinog, Koji nemaš sudruga. Ti si hvaljen i zahvalost pripada Tebi!”

Zatim je rekao:

“Ko ovo kaže ujutro i navečer - izvršio je dužnost zahvale Allahu za taj dan, a ko to kaže uvečer - izvršio je dužnost zahvale Allahu za tu noć.” (ovaj hadis bilježi Ebu Davud, a Ibn Hadžer ibn Baz kaže da je hasen; “Tuhfetu-l-ahjar”)¹¹

¹¹ Napomena: šukr (zahvalnost) se dijeli na dvije vrste:

Obavezna zahvalnost: ko je izostavlja biva griješan; a to je obavljanje islamskih obaveza i klonjenje od šerijatskih zabrana govorom, djelom, imetkom, srcem...

Poželjna zahvalnost: i ona je također preporučljiva, a to je: obavljanje nafila i pohvalnih djela, a ostavljanje pokudenih.

ČETVRTO:

Zašto je Allahov rob nemaran u zahvalnosti Gospodaru?

Dragi čitaocē, ovo je važno pitanje: **Zašto rob ne zahvaljuje svome Gospodaru ili je nemaran u tome?**

Spoznaja odgovora na ovo pitanje se krije u Allahovoj pomoći da se prepozna bolest, pa da se za nju dā odgovarajući lijek.

Rezimirat ćemo u tri primjera koji su uzroci nemarnosti prema zahvalnosti Allahu, dželle šanuhu.

Kako bismo ih izbjegli, pripazili ih se i druge na njih upozorili!?

Prvi uzrok:

Čovjekovo neznanje i zapostavljanje razmišljanja o blagodatima koje su date svim stvorenjima i o tome da su one stalno prisutne. Tako on ne osjeća njihovu vrijednost. To su blagodati poput sunca, zraka, vode, zdravlja i slično. Pa kao da on kaže: “Ove stvari imaju svi, a ne samo ja” te ne osjeća vrijednost svega toga.

A šta bi, siromah jedan, kad bi se od njega oduzela voda ili kad bi postala slana?! Šta bi kad bi na trenutak ostao bez zraka ili kad bi mu se sunce približilo samo za pedalj?! Šta bi se njemu dogodilo? O njemu bi se moglo samo pripovijetati.

Kaže Uzvišeni:

I On vas darežljivo obasipa milošću Svojom i vidljivom i nevidljivom. (Lukman, 20.)

O čuda, kako se Allah ne poštiva
i kako Ga poriče nevjernik,
a znak je u svemu za njega
da Allah samo Jedan je.

Ovo se događa kad čovjek misli da ove blagodati dolaze lahko, da ne zaslužuju zahvalnost i da ih može bilo ko dati, što je očita greška.

Podučio nas je Poslanik, sallallahu alejhi we sellem, da molimo Allaha i tražimo pomoć u svemu, čak i u vezanju pertli na obući. Jer, ako nam Allah ne olakša, nećemo ni to moći. (Albani kaže da je hadis hasen; pogledaj "Ed-dai'fe, 1/29.)

Drugi uzrok:

Tiče se čovjekova neznanja u pogledu onih koji su od njega siromašniji, bolesniji ili nesigurniji itd. Pa, kad bi razmislio, voljeni brate, o stanju svih onih koji su slabiji od tebe, znao bi vrijednost Allahovih blagodati prema tebi i rekao bi: Hvala Allahu, Koji me sačuvao od onoga sa čime je druge iskušao i učinio me boljim u mnogim stvarima koje je učinio iskušenjem za druge.

Prenose se, u Muslimovom “Sahihu”, riječi Poslanikove, sallallahu alejhi we sellem:

“Pogledajte u onoga koji je slabiji od vas¹², a ne gledajte u onoga koji je iznad vas. Bolje je da Allahovu blagodat ne omalovažavate”.

Treći uzrok:

Nepoznavanje Allahovih imena i svojstava i njihovih značenja, tj. da je On Svemogući, Koji svim vlada, uzvisuje koga hoće i unizuje koga hoće, diže i spušta, u Njegovoj su ruci ključevi svih stvari. Također, nepoznavanje kako Allah postupa sa Svojim stvorenjima kad ona poriču blagodati, ne vjeruju i ne budu pokorni Njemu.

¹² Tj. u pogledu dunjalučkih stvari, a ne u pogledu vjere i sticanja znanja

Neznalica ponekad biva zanesen svojim **znanjem, imetkom, ugledom, vlašću i samim sobom**, pa kao da veli: “Ovo sam stekao zahvaljujući svom znanju”. Sirotan, zaboravlja riječi Allaha Uzvišenog:

Reci: 'O Allahu, Koji svu vlast imaš, Ti vlast onome kome hoćeš daješ, a oduzimaš je od onoga od koga hoćeš; Ti uzvisuješ onoga koga hoćeš, a unizuješ koga hoćeš; u Tvojjoj je ruci svako dobro; Ti uistinu sve možeš. (Ali 'Imran, 26.)

Samo su u Allahovoj ruci ključevi svega!

PETO:

Mogu li se blagodati preokrenuti u osvetu i kaznu Allahovu? Kad i zašto?

Odgovor:

Da, zasigurno, i to kad ne budemo zahvaljivali Allahu Uzvišenom.

Radi toga je jedna od dova Poslanika, sallallahu alejhi we sellem, bila:

“Gospodaru moj, utječem se Tebi od iščeznuća Tvojih blagodati, iznenadne osvete Tvoje, povlačenja Tvoga oprosta i od svega što Te ljuti” (Bilježi Muslim od Ibn Omera, radijallahu ‘anhu).

Rekao je Hasan el-Basri: “Zaista Allah nagrađuje blagodatima koliko dugo hoće, **pa ako ne budu zahvaljivali - preokrene to njima u kaznu.**” (Ibn Ebu Dun’ja: “Eš-šukr”, br. 17)

Također je rekao Hasan el-Basri:

“Obaviješten sam da Allah Uzvišeni, kad dâ jednom narodu blagodati, naredi im da zahvaljuju, pa ako budu zahvaljivali - On je Moćan da im blagodati poveća, a ako ne budu zahvalni - On je Moćan da ih kazni i preokrene Svoje blagodati u kaznu.” (Ibid, str. 94.)

Ebu-Hazim je rekao: “Propast je svaka blagodati koja ne približi čovjeka Allahu.” (Ibid, str. 74., a spomenuo je to i El-Hara’iti u knjizi “Eš-šukr”, br. 75)

Blagodati opstaju zahvaljivanjem i pokornošću, a nestaju sa neposlušnošću, razvratom te njihovim poricanjem.

Omer ibn Abdulaziz je rekao: “Zadržite Allahove blagodati zahvalom Njemu.” (Ibid, br. 27)

NEDOUMICA I ODGOVOR NA NJU

Možda će neko reći: Mi vidimo nepokorne grješnike kako su stalno u grijehu i nepokornosti Allahu, a dunjaluk im dolazi sa svih strana i dobro ih obilno obasipa! **Pa šta je odgovor na to?** Prepustimo odgovor prvaku zahvalnih robova i vodi strpljivih Muhammedu ibn Abdullahu, Allah bio zadovoljan s njim, koji je rekao: “Kad vidiš da Allah daje robu od dunjaluka ono što voli, a on je ustrajan u grijehu, **pa to mu je postepeno približavanje neočekivanoj kazni.**”

(Ahmed i El-Bejheki, a Albani kaže da je sahih u “Sahihu-l-Džami”, 561)

O riječima Allaha Uzvišenog:

Mi ćemo ih postepeno, odakle se i ne nadaju, patnji približavati. (El-Kalem, 44.)

Sufjan je rekao: ‘To znači, dat ćemo im mnogo blagodati, a onemogućiti im da zahvaljuju na njima’.

Utječemo se Allahu od Njegove srdžbe, kazne i stavljanja na kušnju!

Sjeti se, dragi brate, također, govora Poslanika, sallallahu alejhi we sellem:

“Zaista Allah odgađa kaznu nasilniku, a kad ga uzme - neće ga pustiti”, a zatim je proučio govor Uzvišenog: *Eto tako Gospodar tvoj kažnjava sela i gradove koji su nasilje činili. Kažnjavanje je Njegovo, doista, bolno i strašno.* (Hud, 102., a hadis bilježe Buhari i drugi).

Dakle, Allah Uzvišeni postepeno približava patnji nemarnog nevjernika i odgađa mu kaznu, ali ga neće ostaviti nekažnjena.

Molimo Allaha za mir i oprost!

Tako se blagodati pretvore u osvetu, pobjeda u poraz, a radost u tugu, **ako ne budemo zahvaljivali Allahu, dželle šanuhu, na blagodatima istinskom zahvalnošću ili koliko smo to u mogućnosti.** A Allah, dželle šanuhu, kaže:

“Bojte se Allaha koliko ste u mogućnosti”.

KAD I KAKO ĆE TO BITI?

Odgovor:

Nestaju blagodati radi mnogih stvari, pa čuvajmo ih se.

Neke od njih su:

1. Nepokornost Allahu, grijesi i uzvraćanje na blagodati onim što rasrđuje Allaha Uzvišenog.

Pa kad budeš u blagodatima, čuvaj ih. Zaista, griješenje briše blagodati. Mnogo je dokaza za to iz Kur'ana i sunneta, više nego što može stati u ovakvu knjigu, a od njih su ajeti:

Zbog onoga što ljudi rade, pojavio se metež i na kopnu i na moru, da im On dâ da iskuse kaznu zbog onoga što rade ne bi li se popravili. (Er-Rum, 41.)

Reci, to je od vas samih. (Ali 'Imran, 165.)

A nesreću koja te zadesi, sâm si zaslužio. (En-Nisa', 79.)

RAZMISLI SAM

Dragi brate, sestro muslimanko, zastanimo trenutak iskreno, sami sa sobom:

Zahvaljuje li neko Allahu Mudrom ne primjenjujući ono što je objavio Allah?

Zahvaljuje li neko Allahu objavljujući rat Njemu kamatom, bludom i onim što vodi u njega, poput otkrivanja, razgolićavanja, miješanja muškaraca i žena i ostalog što vodi do bluda i podstiče na njega, od muzike, pjevanja, plesanja i vašara?¹³

Zahvaljuje li neko Allahu na blagodatima zdravlja ostavljanjem obavljanja namaza u džematu i džamiji?

Zahvaljuje li neko na blagodatima imetka škrtarenjem i ne ulažući zekat, sadaku i slično u dobrotvorne projekte, jačanje rodbinskih veza, džihad i slično?

¹³ Tj. da izidu ljudi na skupove muškarci i žene zajedno sa onim što ide uz to: otkrivanje, razgolićavanje, miješanje muškaraca i žena, muziciranje i slično

Zahvaljuje li neko na blagodatima zdravlja **trošeći energiju i trud u zabranjenim stvarima?**

Zahvaljuje li neko na blagodatima slobodnog vremena provodeći ga **u beskorisnoj priči, u rekla-kazala, gledanju i slušanju harama ili sjedeći sa onima koji to rade?**

Zahvaljuje li neko na blagodatima znanja čuvajući ga za sebe, ne podučavajući druge i ne radeći u skladu sa tim znanjem?

Zahvaljuje li neko na blagodatima života i mladosti **iskorištavajući ih u udaljenosti i okretanju od vjere?**

Poslanik, sallallahu alejhi we sellem, reče:

“Dvije blagodati zapostavljaju¹⁴ mnogi ljudi: zdravlje i slobodno vrijeme.” (Buhari)

Također je rekao:

“Neće se pomaći stopala roba Allahova na Sudnjem danu dok ne bude pitan za četvero (a u drugom rivajetu, petero):

- o godinama kako su mu prošle,
- o znanju šta je radio sa njim,
- o imetku; gdje ga je zaradio, a gdje potrošio i

¹⁴ To znači upropašćava ih ne razmišljajući o njihovoj vrijednosti

- o tijelu u šta ga je koristio” (bilježe Tirmizi i drugi; pogledaj “Sahihu-l-Džami”, br. 7.300)

Oporučio je Resulullah, sallallahu alejhi we sellem, da se zahvaljujemo na ovim blagodatima i da ih iskoristimo u pokornosti i dobru, kad je rekao:

“Iskoristi petero, prije petero:

- život prije smrti,
- zdravlje prije bolesti,
- slobodno vrijeme prije zauzetosti,
- mladost prije starosti i
- bogastvo prije siromaštva.” (Bilježe Ahmed, El-Ilakim i El-Bejheki; pogledaj “Sahihu-l-Džami”, 1.077)

Boj se Allaha, brate muslimane, i ne troši ništa od svoga vremena ili imetka u nešto drugo mimo pokornosti Allahu.

Ne koristi sluh, vid, ruke, noge i drugo osim u pokornosti Allahu. Kaže Uzvišeni:

I sluh i vid i razum, za sve će se to, doista, odgovarati. (El-Isra', 36.)

2. Nestaju blagodati kad ih pripisujemo nekom drugom mimo Allaha, a On je Jedini Koji blagodati daje i svako dobro sa njima.

To se dogodilo Karunu kada je pripisao blagodati samo sebi i znanju svom. Allah Uzvišeni je o njemu rekao:

“Ovo što imam stekao sam znanjem svojim, tako ja mislim” - pa kakav mu je bio kraj i kazn i?; ...i Mi smo i njega i dvorac njegov u zemlju utjerali, i niko ga od Allahove kazne nije mogao odbraniti, a ni sâm sebi nije mogao pomoći. (El-Kasas, 81.)

Nije dozvoljeno da pripisujemo blagodati nekom drugom osim Allahu, jer je to nevjerstvo i nezahvalnost, kao što je Uzvišeni rekao:

Oni priznaju da je blagodat od Allaha, pa je poslije poriču. (En-Nahl, 83.)

Najbolji Govornik, Allah, dželle šanuhu, reče:
...a na Allahovim blagodatima su nezahvalni. (El-Ankebut, 67.)

Ibn Kesir komentira ovo: “To znači, negiraju ih i pripisuju ih nekom drugom mimo Allaha Uzvišenog, a to je nipodaštavanje Allahovih blagodati”.

Prenosi Džabir, radijallahu ‘anhu, hadis merfu’ od Allahova Poslanika, sallallahu alejhi we sellem, da je rekao:

“Ako prema nekome bude učinjeno dobro djelo, pa ne nađe zauzvrat ništa osim pohvale - to je zahvalnost, a ko prikrije hvalu - to je nipodaštavanje” (bilježi ga Buhari u knjizi “El-Edebu-l-Mufred”, Ebu Davud i Ibn Hibban u svom “Sahihu”, a došao je u ovoj formi do njega; hadis je hasen).

Ovo je negiranje Allahovih blagodati, kao što je Ibnu-l-Kajjim rekao: “Onaj koji radi ovako je kao gubavac i ćelavi, koji su, kad im je melek spomenuo Allahove blagodati prema njima, zanijekali ih i rekli: ‘Mi smo ovo naslijedili od naših predaka, s koljena na koljeno!’”

Kazivanje o njima se nalazi u Buharijevom *Sahihu*. (pogledaj “Sahihu-l-Buhari”, br. 3.464)

Uistinu je njihov govor dokaz protiv njih samih. To što je Allah podario blagodati njihovim očevima, a zatim to njima u nasljedstvo ostavio - jest još veća blagodat. Ali neznanje, zanesenost i oholost su proizveli više od toga.

Utječemo se Allahu od nijekanja Njegovih blagodati i nevjerstva!

Isti je slučaj sa poznatim frazama: “da nije bilo tog i tog čovjeka bilo bi to” ili: “da nije bilo naše snage i spremnosti...” ili: “mi smo izvojevali pobjedu jer nam je vojska bila vrlo uvježbana” ili: “bio je vozač spretan i vješt...” i slično. (pogledaj “Tejsiru-l-Aziz-l-Hamid”, str. 583. i 585.)

Zaboraviše na Gospodara svoga Koji ih je obasuo blagodatima i podario im snagu, pobjedu ili ih je spasio.

Od Allaha je svaka blagodat koju uživate.
(En-Nahl, 53.)

Napomena:

Nema smetnje da se zahvalimo nekom ko nam dâ neko dobro ili bude uzrok dobivanja blagodati ili otklonjenja kazne, da mu kažemo: "Allah te nagradio dobrom, ako je musliman¹⁵ i da dovimo za njega, činimo mu dobro i budemo mu zahvalni".

"Nije zahvalan Allahu onaj ko se ne zahvaljuje ljudima" (Ahmed, Ebu Davud i Ibn Hibban; pogledaj "Sahihu-l-Džami", 7.719)

Međutim, nije dozvoljeno da pripisujemo blagodati nekom drugom mimo Allaha Uzvišenog.

¹⁵ A što se tiče nevjernika, nema smetnje da mu uzvratimo dobročinstvom i nagradom - ako je zimija (pripadnik nemuslimanske zajednice koja je zaštićena u islamskoj državi). Ali, nije dozvoljeno da prema njemu gajimo ljubav u srcu i imamo prisan odnos sa njim.

Kaže Allah, dželle šanuhu: "A ko ih bude oponašao od vas, pa on je od njih!"

Allahu se utječemo od toga!

3. Blagodati, također, nestaju kad se kod Allahova roba pojavi zanesenost ili oholost i uzdizanje nad drugim Allahovim stvorenjima radi onoga što on posjeduje od imetka, nekretnina, znanja, ugleda i slično.

Allah Uzvišeni je rekao:

Teško svakom klevetniku, podrugljivcu koji blago gomila i prebrojava ga i misli da će ga blago njegovo besmrtnim učiniti.
(El-Humaza, 1.-3.)

4. Blagodati, također, nestaju ako ne izvršavamo dužnosti prema Allahu koje su u vezi sa njima.

Pa, ako imamo znanja, druge trebamo njemu podučavati.

Ako imamo imetka, trebamo udjeljivati:

I onih u čijim imecima ima određeno pravo prosjak i siromah. (El-Me'aridž, 24.-25.)

U vjerodostojnoj predaji se prenosi dova koju dove dva meleka svaki dan:

“Gospodaru, daj nadoknadu onome koji udjeljuje. Gospodaru, daj propast onome koji škrtari” (Buhari, 1.442. i Muslim)

Ako posjedujemo zdravlje, uložiti ćemo ga u pozivanje Allahu Uzvišenom i džihad. Ovako zahvaljuje svaki dio našeg tijela¹⁶, onoliko koliko smo to u mogućnosti.

¹⁶ U sahih-hadisu stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi we selem, rekao: "U čovječijem tijelu ima trista i šezdeset zglobova; pa je čovjek dužan za svaki zglob udijeliti sadaku. Čišćenje džamije je sadaka, skloniti prepreku sa puta je sadaka. Pa ako to nije u stanju, onda su mu dva rekata duha-namaza dovoljna" (Ahmed, Ebu Davud i Ibn Madže)

I, NA KRAJU

Voljeni brate,

Boj se Allaha u pogledu svoje duše, ne vjeruj u svoju moć i snagu i pripiši blagodati Onom Koji ih je dao, Allahu Uzvišenom. I priznaj da nema blagodati osim od Njega, Njegovom milošću i dobrotom, Slavljen i Hvaljen neka je On.

Zahvaljuj se na blagodatima srcem, jezikom i ostalim dijelovima tijela. Savjetuj ljude i osudi svakog ko ih prikriva ili ih pripisuje drugom mimo Allaha. **Budi skroman.** Kad budeš obasut blagodatima, ne ponosi se, ne sili i ne budi ohol.

Rekao je K'ab, radijallahu 'anhu: "Nije Allah obasuo nijednog roba pa je on zahvaljivao i bio skroman, a da mu Allah nije dao koristi od nje (blagodati) na dunjaluku i podigao mu deredžu na Ahiretu." (Ibn Ebi Dun'ja: "Eš-šukr", str. 161.)

Ovakva je bila praksa Poslanika, sallallahu alejhi we sellem: ušao je pobjedonosno u Mekku, a uprkos svemu bio je skroman i plakao

zahvaljujući se Allahu. Ušao je u kuću Ummu Hani i klanjao osam rekata iz zahvalnosti Allahu, dželle šanuhu. (hadis o tome prenose Buhari i Muslim)¹⁷

“Poslanik, sallallahu alejhi we sellem, kad bi mu došlo olakšanje, padao je na sedždu Allahu, dželle šanuhu, iz zahvalnosti prema Njemu.” (Ebu-Davud, Tirmizi, Ibn Madže, a Albani kaže da je hadis hasen; “Sahih Ibn Madže”, I.143)

Ovakva je bila praksa blagoslovljenih generacija muslimana, selefi-saliha, radijallahu ‘anhu: **Hvaljenje Allaha, dželle šanuhu, zahvalnost Njemu i traženje oprosta od Njega.** Ovo troje je ključ sreće Allahova roba, kao što je to i rekao Ibnu-l-Kajjim:

Hvaljenje Allaha u nedaćama, zahvaljivanje na blagodatima i traženje oprosta radi grijeha i propusta.

Hasan el-Basri bi, kad bi pio vodu, govorio:

“Hvala Allahu, Koji ju je učinio lijepom za piće Svojom milošću, a nije je učinio slanom radi naših grijeha”.

¹⁷ To je “namaz pobjede”. Rečeno je da je to duha-namaz, a Allah najbolje zna. Ibnu-l-Kajjim je rekao da je to bio namaz pobjede (pogledaj Zadu-l-Mead 3/410) i dodao je: da su islamski vojni zapovjednici kada bi osvojili neku utvrdu ili grad klanjali ovaj namaz, slijedeći sunnet Allahova Poslanika, sallallahu alejhi we sellem.

Jedanput je Ibn Omer pio vodu, pa je zaplakao. Kad je upitan šta ga je rasplakalo, rekao je: "Sjetio sam se kako ću ovu hladnu i prijatnu vodu željeti na Sudnjem danu, pa sam se pobojavao da mi ne bude rečeno:

I između njih i onoga što budu željeli bit će prepreka postavljena. (Sebe', 54.)

Prošao je jednom Vehb ibn el-Verd el-Kurejši pokraj ljudi koji su se smijali i radovali na dan Ramazanskog bajrama, pa je rekao: "Ako je od ovih primljen post - ovako ne rade zahvalni, a ako od ovih nije primljen post - ovako ne rade oni koji se boje.". (Ibn Ebi Dun'ja: "Eš-šukr", 78.)

Časni preci naši, selefi-salih, natjecali su se i trudili i, u raznim vrstama pokornosti Allahu Uzvišenom, udaljavali su se od neposlušnosti Njemu. Uprkos tome, mislili su da su nedovoljno zahvalni i da uskraćuju zahvalnost Allahu Uzvišenom. Bojali su se svoga Gospodara jakim strahom radi propusta i stalno su se nalazili između činjena dobra i straha od kazne, dok se mi nalazimo između zla i propusta sa osjećajem sigurnosti i zadovoljstva našim djelima.

Ibn Ebi Melika je rekao: "Upoznao sam trideset Poslanikovih, sallallahu alejhi we sellem, ashaba, radijallahu 'anhum. Svi su se za sebe bojali licemjerstva." ("Buhari", poglavlje "El-Iman", 36.)

Hasan el-Basri reče:

“Oni su bili između pokornosti i straha, a mi se nalazimo između griješenja i nadanja”.

Pa šta da mi kažemo o sebi?

Molimo Allaha da nam oprost, da nas obaspe Svojom milošću i da ne budemo robovi svojih strasti koliko i za treptaj oka. A kad bismo slijedili strasti, uništili bi nas slabost, stid i griješenje. Također, molimo Ga da nas opskrbi srcem koje će zahvaljivati, tijelom strpljivim i jezikom koji će zikr činiti; zaista je On Blagodaran i Plemenit.

A Allahov spas i blagoslov neka su Muhammedu, sallallahu alejhi we sellem, njegovoj porodici i njegovim ashabima.

Voli vas vaš brat
Ebu Musab

POGOVOR

Hvala i zahvalnost pripada Allahu Uzvišenom na Njegovim blagodatima nama znanim i nama neznanim. Blagoslov i salavat Resulu koji je objasnio kako treba živjeti na ovome svijetu i koji je dostavio risalu.

Veliko je zadovoljstvo govoriti o Allahu Uzvišenom u vremenu kad ljudi malo znaju o svojoj vjeri i kad se zlo smatra dobrim, a dobro zlim i kad se ljudi koji rade zlo pohvaljuju, a ruže oni koji rade dobro.

Mnogo toga je napisano o Allahovoj vjeri, ali pretežno na arapskom jeziku. Zahvaljujući Allahovoj milosti, dosta toga je prevedeno na naš jezik da bi bilo dostupno bošnjačkom narodu.

Jedno od takvih djela je i ova kratka, ali, nadam se, vrijedna brošura koja govori o zahvali Allahu i koja je konačno ugledala svjetlo dana .

Želim da se zahvalim Allahu, Koji je omogućio da je prevedem. Također, svima koji su me podučili arapskom jeziku, a i onima koji su mi

pružili podršku u ovom radu; neka ih Allah sve obaspe Svojom milošću i uvede u Džennet.

Molim Allaha da uzvisi Islam i muslimane i da im omogući da konačno zauzmu mjesto koje im i pripada, a to je hilafet na Zemlji.

Molim Ga da oprostí meni, mojoj porodici, ocu i majci, koji su bili sebeb mog života i koji su me odgajali, i molim Ga da nas sve uvede u milost Svoju, a On je kadar to učiniti.

I, na kraju, hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova.

Abdussamed Kalabić

SADRŽAJ

<i>UMJESTO PREDGOVORA</i>	5
<i>UVOD</i>	8
<i>TAKO SE NE ZAHVALJUJE NA BLAGODATIMA</i>	10
<i>ZAHVALNOST I VAŽNOST ZAHVALE</i>	13
<i>KAZNA ZA PORICATELJE</i>	20
<i>ZAHVALNOST HASANA EL-BASRIJA</i>	24
<i>NEDOUMICA I ODGOVOR NA NJU</i>	31
<i>KAD I KAKO ĆE TO BITI?</i>	33
<i>RAZMISLI SAM</i>	34
<i>I, NA KRAJU</i>	42
<i>POGOVOR</i>	46
<i>SADRŽAJ</i>	48